ΑΠΟ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΣΚΛΑΒΙΑΣ

ΟΙ ΞΕΚΟΥΚΟΥΛΩΤΟΙ

Οἱ φεβεροὶ γιανίτσαροι τῆς Κρήτης. Τὶ διηγεῖται ἕνας Γερμανὲς περιηγητής. Ὁ ἔφιππος Χριστιανὲς καὶ ἡ δυὸ κουμποῦρες. Ὁ Μανώλης μὲ τὴν ὥμορφη γυναίκα. Μιὰ νυχτερινὴ τραγοδία. Μὲ τὴν λύρα καὶ μὲ τὴν μαχαίρα. Τὸ μαρτύριο τοῦ Μαραγκάκη καὶ ἡ ἐπανάσταση τῶν Ξεκουκούλωτων.

Στὸ μαρτυρολόγιο τῆς Κρήτης σπουδαιότατο ρόλο ἔπαιξαν καὶ οἱ περιβόητοι ξεκουκούλωτοι, οἱ ὁποῖοι ὠνομάσθησαν ἔτσι γιατὶ σφηναν πάντα ξεσκέπαστο τὸ κεφάλι, ἔστριβαν δὲ καὶ ἐσήκωναν σὰν τσιγκέλια τὰ μεγάλα μουστάκια τους, καὶ ὡπλισμένοι σὰν ἀστακοί, ἐτρομοκρατοῦσαν τοὺς ὑνυπερασπίστους χριστιανούς. Οἱ ξεκουκούλωτοι ἦταν ἐξωμότες ἢ ἀπόγονοι ἐξωμοτῶν. Σωστοὶ γιανίτσαροι τῆς Κρήτης, ποὺ εἶχαν κυρίως φωλιά τους τὰ Χανιά, καὶ προνόμια ἰδιαίτερα.

Ἕνας περιηγητής, ὁ Σιέμπερ (1817), γράφει γι' αὐτοὺς τ' ἀκόλουθα :

«Τὰ βάσανα τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τοὺς ἀρνησιθρήσκους αὐτοὺς εἶνε ἀνεκδιήγητα. Ἀκόμη καὶ σήμερα ὁ Ἕλλην εἶνε ὑποχρεωμένος ὅταν πηγαίνῃ ἔφιππος καὶ ἀπαντηθῇ μ' ἕναν ἀπὸ αὐτούς, νὰ κατεβῇ ἀπὸ τ' ἄλογο καὶ νὰ σταθῇ παράμερα μὲ τὸ κεφάλι σκυφτό, ἕως ὅτου περάσῃ ὁ Τοῦρκος. Κάποτε μάλιστα συνέβη μιὰ δραματικὴ σκηνή : Δυὸ ξεκουκούλωτοι ἀπάντησαν ἕναν Ἕλληνα, ὁ ὁποῖος ἐπήγαινε καβάλλα. Ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἔβγαλε τὴν πιστόλα καὶ ἐφώναξε στὸν Ἕλληνα :

— Κατέβα ἀμέσως, γιατὶ σὲ πυροβολῶ !

Ὁ ἄλλος ὅμως Τοῦρκος ἀπὸ ἰδιοτροπία ἢ γιὰ νὰ πειράξῃ τὸ σύντροφό του, ἔδωσε στὸν Ἕλληνα τὴν ἀντίθετη διαταγή :

— Μὴν κατεβαίνεις ! Μεῖνε ἀπάνω, γιατὶ σὲ πυροβολῶ !...

Καὶ ἔβγαλε ἐπίσης τὴν πιστόλα του...

Κόσμος πολὺς παρακολουθοῦσε τὴν σκηνή.

— Κατέβα ! ἐπανελάμβανε ὁ ἕνας Τοῦρκος.

— Μεῖνε ! διέταζε ὁ ἄλλος, καὶ ἦταν ἐρεθισμένοι καὶ οἱ δυό.

Τότε ὁ δυστυχισμένος χριστιανός, γιὰ νὰ σωθῇ καὶ νὰ εὐχαριστήσῃ καὶ τοὺς δυὸ θέλησε νὰ πάρῃ τὸ πρᾶμα στὸ ἀστεῖο. Γλύστρησε λοιπὸν σιγὰ ἀπὸ τὴ σέλα, μὲ τὸ ἕνα πόδι ἐπάτησε στὴ γῆ καὶ μὲ τὸ ἄλλο πατοῦσε στὸν ἀναβολέα, θέλοντας ἔτσι νὰ δείξῃ ὅτι καὶ μένει καὶ δὲν μένει καβάλλα ! Τὴν ἴδια στιγμὴ βρόντησαν δυὸ πιστόλες. Εἶχαν πυροβολήσει καὶ οἱ δυὸ Τοῦρκοι καὶ τὸν ἔριξαν νεκρό !

***

Ἄλλος ἱστοριακὸς ὁ Β. Ψιλάκης διηγεῖται τὸ ἀκόλουθο ἐπεισόδιο :

Κατὰ τὸ Μάρτη τοῦ 1817, ὁ Ἐμμ. Μαραγκάκης κατέβαινε μιὰ μέρα ἀπὸ τὸν Ὁμαλὸ πηγαίνοντας σπίτι του. Στὸ δρόμο ἀπαντήθηκε μὲ τὸν ἐξωμότη Ἐμὶν ἀγᾶ Βέργερη, ὁ ὁποῖος τοῦ λέει:

— Ἔλα, Μανώλη, ἀπόψε στὸ κονάκι μου, βάστα καὶ τὴ λύρα σου, πάρε καὶ τὶς ξαδερφάδες σου καὶ τὴ γυναίκα σου μαζὶ καὶ κείνη τὴν ὡμορφοχήρα τὴν κουνιάδα σου, γιατὶ θἄχουμε χοροὺς καὶ γλέντια.

Ὁ Μανώλης δὲν ἀπάντησε τίποτα, μὰ δὲν ἐπῆγε καὶ στὸ σπίτι του. Ὅλη τὴν ἡμέρα ἔμεινε στὸ λόγγο λογαριάζοντας τὶ νὰ κάνῃ.

Ἄμα νύχτωσε γύρισε σπίτι του καὶ τὸ βρῆκε ἔρημο. Πῆρε τὸ ὅπλο του μὲ τὸ ἕνα χέρι καὶ τὴ λύρα μὲ τὸ ἄλλο καὶ τράβηξε ἴσια κατὰ τὸ κονάκι τοῦ Βέργερη. Ἄφησε ἐκεῖ τὸ ὅπλο του σ' ἕνα ἀπόκρυφο μέρος καὶ μπῆκε μέσα μὲ ἀδιαφορία καὶ ἀταραξία. Ἀμέσως ὅμως παρουσιάστηκε ἔμπρός του θέαμα σπαραχτικό : Στὸ πάτωμα ἦταν σκορπισμένα κουκούτσια ἀπὸ ξυλοκέρατα καὶ ρόβ.· καὶ ἀπάνω σ' αὐτὸ ἦταν ἀναγκασμένες ἡ γυναῖκες νὰ χορεύουν γυμνές, γιὰ νὰ γλιστροῦν νὰ πέφτουν καὶ νὰ πέρνουν ἔτσι κωμικὲς στάσεις μὲ τὶς ὁποῖες διεσκέδαζαν ἡ γύρω καθήμενοι ἀκόλαστοι γιανίτσαροι.

Ἡ καρδιὰ τοῦ Μανώλη, ὅταν εἶδε τὴ γυναίκα του καὶ τὶς συγγένισσές του στὴν κατάστασι αὐτή, σπαράχτηκε. Κατορθώνει ὅμως νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἀγανάκτησί του καὶ ὑποκρίνεται τὸν εὐχαριστημένο.

— Καλῶς τὰ κάνετε, λέει. Τώρα θ' ἀνάψῃ γιὰ καλὰ τὸ γλέντι !

Στρώνεται λοιπὸν κι' αὐτὸς κατὰ γῆς καὶ ἀρχίζει νὰ παίζῃ τὴ λύρα του. «*Χαῖρ ὀλᾶ ! Χαῖρ ὀλᾶ !*» φωνάζουν ἐνθουσιασμένοι ὁ Βέργερη καὶ οἱ φίλοι του, τὸν κερνοῦν κρασὶ καὶ συνεχίζουν τὰ ὄργια, μποοσὰ στὸ δυστυχισμένο Μανώλη. Ἀλλ' αὐτὸς ἔχει σχέδιο φοβερό, καὶ θὰ τὸ βάλῃ σὲ πράξη.

Ἡ ὧρες περνοῦν. Ὁ Βέργερης καὶ οἱ φίλοι του, ζαλισμένοι ἀπὸ τὸ κρασί, κουρασμένοι, παίρνουν, στὸ τέλος, τὶς γυναῖκες καὶ ἀποτραβιοῦνται στὰ δωμάτια. Ὡς τόσο ὁ Μανώλης ἔχει κατορθώσει σὲ κάποια στιγμὴ νὰ συνεννοηθῇ μὲ τὴ γυναίκα του, νὰ τῆς ἀνακοινώσῃ τὸ σχέδιό του καὶ κείνη νὰ τὸ πῇ στὶς ἄλλες...

***

Τὸ κονάκι τώρα εἶνε βυθισμένο στὸν ὕπνο. Ὁ Μανώλης παίρνει τὸ ὅπλο του ἀπὸ κεῖ ποὺ τὄχε κρύψει, βάζει τὴ μαχαίρα του στὰ δόντια καὶ πατώντας στὰ δάχτυλα, πηγαίνει πρῶτα στὸ δωμάτιο τοῦ Βέργερη, ὁ ὁποῖος κοιμᾶται καὶ ροχαλίζει. Ὁ Μανώλης βρίσκει τὴν πόρτα ξεμαντάλωτη. Μπαίνει μέσα, ἁρπάζει τὸν ἄθλιο Ὀθωμανὸ ἀπὸ τὰ χέρια, τὸν πατεῖ μὲ τὸ γόνατο στὸ στῆθος καὶ λέει στὴ γυναίκα του :

— Ἔπαρε, γυναίκα, τὸ μαχαῖρι ! Σφάχτονε !...

Καὶ ἡ γενναία Κρητικιά, μὲ μιὰ μαχαιριά, κόβει τὸ λαρύγγι τοῦ Τούρκου καὶ ἐκδικεῖται τὴν τιμή της.

Τὸ ἀντρόγυνο ἀφήνει τὸ δωμάτιο τῆς τραγοδίας, καὶ πατώντας προφυλαχτικὰ μπαίνει σὲ ἄλλο δωμάτιο. Σφάζεται ἐκεῖ δεύτερος Ὀθωμανός, κ' ἔπειτα τρίτος, τέταρτος, μέχρι τοῦ τελευταίου. Τὸ σπίτι ἐκεῖνο ἔγεινε θέατρο παραδειγματικῆς ἐκδικήσεως, ὅπου ἡ γυναῖκες ἐδείχτηκαν ὁλῆθινὲς Ἐριννύες. .

***

Τὴν ἄλλη μέρα, στὸ ἄκουσμα τοῦ φόνου τοῦ ἀρχιγιανιτσάρου καὶ τῶν φίλων του, ἐπισήμων Ὀθωμανῶν, ὁλόκληρη ἡ ἐπαρχία Σελήνου συνεταράχθη. Ποιὸς εἶδε τὸ Θεὸ καὶ δὲν τὸν ἐφοβήθη ! Ὁ Ἐμμανουὴλ Μαραγκάκης εἶχε προφθάσει νὰ ἐξαφανισθῇ, ἀλλ' οἱ ξεκουκούλωτοι ἐξεχύθηκαν στὶς ἐπαρχίες βασανίζοντες ὅλους τοὺς συγγενεῖς του γιὰ νὰ μαρτυρήσουνε ποὺ εἶνε κρυμμένος. Πολλοὺς μάλιστα τοὺς ὡδήγησαν σιδεροδεμένους στὰ Χανιὰ καὶ τοὺς ἔκλεισαν στὰ μπουντρούμια, φοβερίζοντες νὰ τοὺς θανατώσουν.

Ὁ Μανώλης, κρυμμένος σὲ μιὰ σπηλιὰ τοῦ Ψηλορείτη, ἔμαθε τὰ βάσανα τῶν δικῶν του καὶ ἀπεφάσισε νὰ τοὺς σώσῃ. Κινόει λοιπὸν μιὰ μέρα, πηγαίνει στὰ Χανιά, παρουσιάζεται στὸν Πασσᾶ καὶ τοῦ λέει :

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ Μανώλης ὁ Μαραγκάκης ! Ἐγώ, μόνος μου τοὺς ἐσκότωσα κ' ἐγὼ ἄς πάθω !

Ὁ Πασσᾶς ἐθαύμασε τὴν τόση πολληκαριά του, καὶ ἐπειδὴ κατὰ βάθος εὐχαριστήθηκε γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Βεργιρῆ (ποὺ ἦταν προσωπικὸς ἐχθρός του) θέλησε νὰ σώσῃ τὸ Μανώλη, καὶ ἀνέβαλε τὴν ἡμέρα τῆς δίκης. Ἀλλ' οἱ γιανίτσαροι ἐσπασίασαν, ὥρμησαν λυσσαλέοι ἀνέβηκαν ἐπάνω στὶς ἐπάλξεις τοῦ φρουρίου καὶ ἐφοβέριζαν νὰ κάψουν μὲ κανονιὲς τὴν πόλι, ἂν ὁ Πασσᾶς δὲν κρεμοῦσε τὸν φονέα τοῦ ἀρχηγοῦ των. Ὁ Πασσᾶς ποὺ εἶδε τὸν κίνδυνο ἀναγκάσθηκε ν' ἀπαγχονίσῃ τὸ Μαραγκάκη, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε σὰν ἀληθινὸ παλληκάρι. Τὴν τελευταία στιγμὴ μάλιστα εἶπε τὰ λόγια αὐτά :

— Πεθαίνω εὐχαριστημένος γιατὶ ἐκδικήθηκα τὴν τιμή μου ! Ζήτω ἡ λευτεριὰ τῆς Κρήτης!

Μετὰ τὸν ἀπαγχονισμό, οἱ ξεκουκούλωτοι ἐπῆραν τὸ σῶμα του καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρες τὸ ἔσερναν στοὺς δρόμους τῶν Χανίων δεμένο ἀπὸ τὴν οὐρὰ ἑνὸς ἄλογου. Τέλος κατασπαραγμένο τὸ πέταξαν ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως.

Τὴ νύχτα, μὲ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, ὁ Ἐπίσκοπος Τίτος εἶχε τὸ θάρρος νὰ πάῃ ἐκεῖ, νὰ πάρῃ τὸ σῶμα τοῦ ἐθνομάρτυρος καὶ νὰ τὸ θάψῃ στὸ περίβολο μιᾶς ἐκκλησίας.

Σὲ λίγο καιρὸ ἡ γυναίκα τοῦ Μανώλη πέθανε ἀπὸ τὴν λύπη της. Ἄφησε ὅμως ἕνα παιδί, τὸν Ἰωάννη Μαραγκάκη, τὸν κατόπιν ἔνδοξο ὁπλαρχηγὸ τῶν Κρητικῶν ἀγώνων. Κάθε φορὰ ποὺ ἔριχνε μιὰ τουφεκιὰ στὴ μάχη, ὁ καπετὰν Γιάννης ἐφώναζε :

— Νὰ καὶ τούτη γιὰ τὸν πατέρα μου τὸ Μανώλη !...

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ Ο ΕΡΩΤΑΣ

Ὁ ἐραστὴς γονατίζει, ὁ ἄντρας σύρεται.

***

Στὴν ἀρχὴ ἡ γυναῖκες φοβοῦνται τὴν ἀγάπη, ἔπειτα ὅμως παίζουν μ' αὐτή.

***

Ὅταν ἀπαγορεύσῃς στὶς γυναῖκες ν' ἀγαποῦν, εἶνε σὰ νὰ τοὺς ἀπαγορεύῃς νὰ ζοῦν.

***

Ἡ μετριοφροσύνη ὠφελεῖ πολὺ τὴ γυναίκα — ἐξυψώνει τὴν ὡραιότητά της καὶ εἶνε ἕνα πέπλο γιὰ τὴν ἀσχημία της.

***

Ἡ τουαλέττα εἶνε ὁ πρόλογος τῆς γυναίκας, συχνὰ ὅμως καὶ ὅλο τὸ ἔργο.

Ὁποιος ἔχασε τὸν παράδεισό του σὲ δυὸ γαλανὰ μάτια, μπορεῖ νὰ τὸν βρῇ πάλι σὲ δυὸ μαῦρα.

***

Ἡ γλυκύτερη ἁρμονία εἶνε ἡ φωνὴ τῶν ἐρωτευμένων.